

РОЛЬ І МІСЦЕ ІНФОРМАЦІЇ ТА ДОКУМЕНТІВ У СУЧАСНИХ СИСТЕМАХ МЕНЕДЖМЕНТУ

В.М. Андрієнко

Розглядаються проблеми, що постають перед документознавством, зокрема з використанням документів, у системах управління економічними об'єктами.

Ключові слова: інформація, документ, чинники виробництва, економічний об'єкт, системи управління.

ROLE AND PLACE OF INFORMATION AND DOCUMENTS IN MODERN MANAGEMENT SYSTEMS

V.M. Andrienko

The article considers the problems that appear before scientific discipline of documentation, particularly with using documents in management systems of economic objects.

Keywords: information, document, factors of production, economic object, management systems.

Сучасний етап розвитку цивілізації характеризується посиленням нестабільності зовнішніх соціально-економічних і політичних процесів, які суттєво впливають на функціонування і стратегічний розвиток господарюючих суб'єктів, стрімким розвитком високих технологій, глобалізацією бізнесу, зростанням обсягів виробництва і споживання, інтеграцією на мікро- і макрорівнях, що зумовило перехід до постіндустріального і інформаційного суспільства. Це пред'являє нові вимоги до управління економічними об'єктами, під якими розуміються суб'єкти господарювання – юридичні особи, що представляють єдність множини технологій, засобів і предметів праці, робітників, поєднаних структурно і функціонально, в процесі взаємодії яких створюється продукція або послуги. Інформація для економічних об'єктів стає важливим чинником виробництва в

постіндустріальній економіці, яка розвивається відповідно до концепцій “економіки знань” і “нової економіки” [1, 2].

Метою статті є визначення ролі й місця інформації і документа, як її носія, у сучасних системах менеджменту економічних об’єктів і, таким чином, сформулювати задачі, що постають перед галуззю документознавства при розробці систем управління.

Усвідомлення важливості і стратегічної значущості інформації у виробничо-господарській діяльності та суспільному житті дозволило перейти до тлумачення поняття інформаційного суспільства, концептуальні положення якого були визначені в Окінавській хартії глобального інформаційного суспільства, яку підписано керівниками провідних країн світу.

До характерних особливостей інформаційного суспільства як нового ступеню в розвитку сучасної цивілізації слід віднести:

- а) збільшення ролі інформації і знань в житті суспільства;
- б) створення глобального інформаційного простору;
- в) становлення і подальше домінування в економіці нових устроїв, що базуються на масовому використанні інформаційно-комунікаційних технологій;
- г) підвищення рівня професійного і загальнокультурного розвитку;
- д) створення ефективної системи забезпечення прав громадян і соціальних інститутів на вільне отримання, розповсюдження та використання інформації [3, 4].

Як показує світовий досвід, успішне просування до інформаційного суспільства визначається пріоритетами різних країн. У сучасних умовах це просування стає важливим політичним чинником і для провідних країн є основою національної політики. В Україні з цією метою ухвалена державна цільова програма “Розвиток інформатизації в Україні на період до 2020 року”.

За даними ЮНЕСКО, на сьогоднішній день “більше половини всього зайнятого населення розвинених країн прямо чи побічно бере участь у процесах виробництва і розповсюдження інформації”. Велика частина зусиль менеджерів, зайнятих в інформаційному секторі суспільного виробництва, має на меті управління людьми і машинами в ході трудового процесу. Ускладнення процесу праці і відносин між його учасниками наближає суспільство до природного порогу складності, управляти яким без спеціальної обробки інформації неможливо.

У системах управління економічними об’єктами використовуються два види інформації, яка представлена різними класами документів: структурованими та неструктурованими. Структурована інформація легко формалізується і використовується в системах баз даних. Для обробки неструктурованої інформації застосовуються спеціальні методики введення, зберігання, накопичення, обробки і знищення інформації.

Визначаються наступні проблеми використання структурованої інформації, а також формування, відображення, використання і зберігання документів, що отримуються із систем баз даних. Ці проблеми були визначені в результаті проведення наукових досліджень і практичної розробки та впровадження “Системи менеджменту вищого навчального закладу (ВНЗ)”, які проводяться співробітниками Донецького національного університету. Складова вказаної розробки “Система фінансового менеджменту ВНЗ” впроваджена в Донецькому національному університеті, Донецькому національному університеті економіки і торгівлі, Донбаському державному технічному університеті, Харківському аерокосмічному університеті, Київському університеті технології і дизайну.

“Система фінансового менеджменту ВНЗ” є сукупністю методичного, методологічного та програмного забезпечення, що реалізує функції таких підрозділів ВНЗ: відділу кадрів, бухгалтерії, планово-економічного відділу, студмістечка та приймальної комісії.

Усі перераховані підрозділи використовують як первинні документи, що або поступають із зовні, або формуються в них. Як вихідні формуються документи, що використовуються у суміжних підрозділах, або надаються для контролюючих і фіскальних органів.

В основі реалізації “Системи фінансового менеджменту ВНЗ” лежить процесний підхід до організації управління й індуктивний підхід до використання засобів обчислювальної техніки. У зв’язку з цим змінюються стиль і методи роботи виконавців у системі, що забезпечує перехід від рутинної обробки інформації до її аналітичного аналізу.

Розглянемо проблеми, що виникають при роботі з первинними документами.

Документи (платіжні доручення, акти передачі, накладні та ін.), що мають формалізований вигляд, не викликають особливих проблем і на етапі проектування не потребують особливої уваги і великих трудовитрат при проектуванні (моделюванні, програмуванні, впровадженні). Договори на навчання, фінансово-господарської діяльності, а особливо накази з особового складу ВНЗ постійно викликають опір з боку кінцевих користувачів, оскільки потребують синтаксичних, семантичних і прагматичних рішень, які не завжди можна вирішити з використанням ПЕОМ. Таким чином, першочерговою задачею при проектуванні вказаної системи є формалізація слабкоструктурованих документів (відмінкові закінчення, чітка послідовність викладу, повнота інформації за окремим об’єктом і т. ін.).

При формуванні електронного образу документа виникають проблеми його ергономічного представлення, розміщення об’єктів-інструментів його формування, логіки заповнення і використання довідкової інформації. Основною проблемою при обробці електронного образу документа є усвідомлене заповнення його полів користувачем, розуміння того, до яких наслідків можуть привести введені дані в те або інше поле. Для виключення введення помилкових, безглузвих, навмисно неправильних даних необхідне підключення

процедур, що зберігаються, тригерів, експертних систем і інших елементів контролю достовірності введення даних. Складність визначення вказаних засобів контролю визначається процесною організацією робіт із метою отримання кінцевого результату заданого ступеня якості.

Можливе підключення підказок, натяків, а також пояснень довідкового характеру, що містять відомості як заповнювати документ, семантичне навантаження як документа в цілому, так і його окремих полів, зв'язок формованого документа з іншими документами системи. По суті, необхідно сформувати фрейм – утворення, яке дозволяє не тільки формувати документ, але і містити інструкцію про його заповнення. Питання функціональної повноти і семантичного наповнення фрейму – одне із завдань документознавства. При вирішенні цього питання необхідно враховувати професійну і комп'ютерну підготовку кінцевих користувачів, рівень інформатизації економічного об'єкта, ступінь інтеграції функцій у рамках бізнес-процесу тощо.

При формуванні вихідних документів, особливо сформованих для внутрішнього споживання, необхідно добиватися економічного обґрунтування їхньої необхідності та доцільності. Для складних економічних об'єктів характерна велика кількість вихідних документів у вигляді реєстрів, звітів, зведень, дані в яких дублюються, не є релевантними, захаращують сприйняття. Необхідно пропонувати, переконувати, доводити кінцевим користувачам ефективність використання електронних версій вихідних документів, на відміну від друкарських форм. Пропагувати використання могутніх засобів генераторів звітів, які стають невід'ємною складовою інформаційних систем.

Процесна організація робіт визначає необхідність введення інформації в місці її виникнення особою, відповідальною за формування документа. Залежно від ступеня інтеграції функцій у рамках бізнес-процесу, можлива потреба введення додаткової інформації, яка при функціональному підході вводилася на пізніших стадіях формування документа. Приклад тому – формування наказу на зарахування викладачів у штат ВНЗ на новий навчальний рік. Оскільки державним ВНЗ делеговані повноваження вести контрактну діяльність, то навантаження викладачів, а відповідно і штатний розклад залишається невизначеним до закінчення роботи приймальної комісії. При формуванні наказу на зарахування викладачів до складу ВНЗ інспектор відділу кадрів повинен вказати не тільки посаду, розмір ставки, але і за рахунок яких коштів здійснюватиметься виплата заробітної платні. По суті справи інспектор відділу кадрів виконує функції економіста планового відділу, що при стислих термінах кампанії по зарахуванню співробітників і великому обсязі інформації визначає необхідність перерозподілу цього навантаження, можливо за рахунок перенесення штатних одиниць з планово-економічного відділу у відділ кадрів, або інтеграції цих підрозділів. Важливо щоб кожний з

виконавців розумів своє місце і роль в єдиному бізнес-процесі і бачив загальний результат праці свій і всіх виконавців.

У рамках “Системи фінансового менеджменту ВНЗ” єдиний інтегрований простір забезпечує можливість контролювати цілісність даних на всіх етапах життєвого циклу формування документа. Так наказ на зарахування в штат ВНЗ не буде сформований, поки не буде вакантного місця у штатному розкладі. Таким чином, питання інтеграції функцій підрозділів в рамках єдиного бізнес-процесу – також одна із задач аналітичної роботи документознавства.

Більш того, інтеграція функцій в рамках єдиного бізнес-процесу дозволяє звільнити співробітників від виконання рутинних операцій і переорієнтувати на аналітичну роботу. У “Системі фінансового менеджменту ВНЗ” таку можливість дістали бухгалтери розрахункового відділу. Жорсткий порядок формування наказів за особовим складом в єдиному інформаційному просторі забезпечив можливість ліквідації дублювання функції бухгалтера введення наказу для розрахунку заробітної платні. У бухгалтера розрахункового відділу з'явилася можливість уважнішої роботи з персоналом, аналізувати результати чергових розрахунків, вносити пропозиції по використанню фондів.

Розробка інтегрованих комплексів таких, як “Система фінансового менеджменту ВНЗ” робить безглуздим існування окремих документів. Так в рамках “Системи фінансового менеджменту ВНЗ” можливо перегляд усіх бухгалтерських проводок за окремими рахунками “Головної книги”. У цьому випадку відпадає необхідність у таких документах як журнали або меморіальні ордери. Питання зміни структури документообігу економічного об'єкта також знаходиться в компетенції документознавства.

Взаємостосунки із зовнішніми галузевими і контролюючими організаціями потребують формування звітних форм документів жорсткої регламентації і структури. Проте практика впровадження “Системи фінансового менеджменту ВНЗ” свідчить, що інтерфейс між економічним об'єктом і зовнішньою організацією може і повинен змінюватися в епоху комп'ютерних технологій. Так при взаємодії з державним казначейством платіжні документи ВНЗ поставляються на електронному носії. Аналогічним чином з держказначейства ВНЗ поставляється виписка про проведені платежі і гроші, що поступили на його рахунок. Такий інтерфейс був досягнутий завдяки напруженій роботі з погодженням юридичних, фінансових, правових аспектів, а також рішенням питань безпеки, надійності і збереження інформації.

Таким чином, розглянуто низку проблем, які разом із розробкою технічного, математичного, програмного, методичного, методологічного і інших видів забезпечення вимагають залучення фахівців у області документознавства і інформаційної діяльності для побудови сучасних систем менеджменту економічних об'єктів.

Використана література

1. Атрилл Питер. Управленческий учет для нефинансовых менеджеров / Питер Атрилл, Эдди МакЛейни ; пер. с англ.; под ред. С.Л.Каныгина. – Днепропетровск : Баланс-Клуб, 2003. – 624 с.
2. Пахалко О. Составляющие информационной системы предприятия / О. Пахалко // Экономика и жизнь. – 2007. – №14. – С.14-19.
3. Информационные системы в экономике / В.Дик, А.Смирнов, Б.Советов и др. – М. : Финансы и статистика, 2006. – 132 с.
4. Семенов М. Автоматизированные информационные технологии в экономике / М. Семенов, И. Трубилин, В. Лойко. – М. : Финансы и статистика, 2005. – 87 с.